

RAAD VAN BEHEER

HOUDEN VAN HONDEN

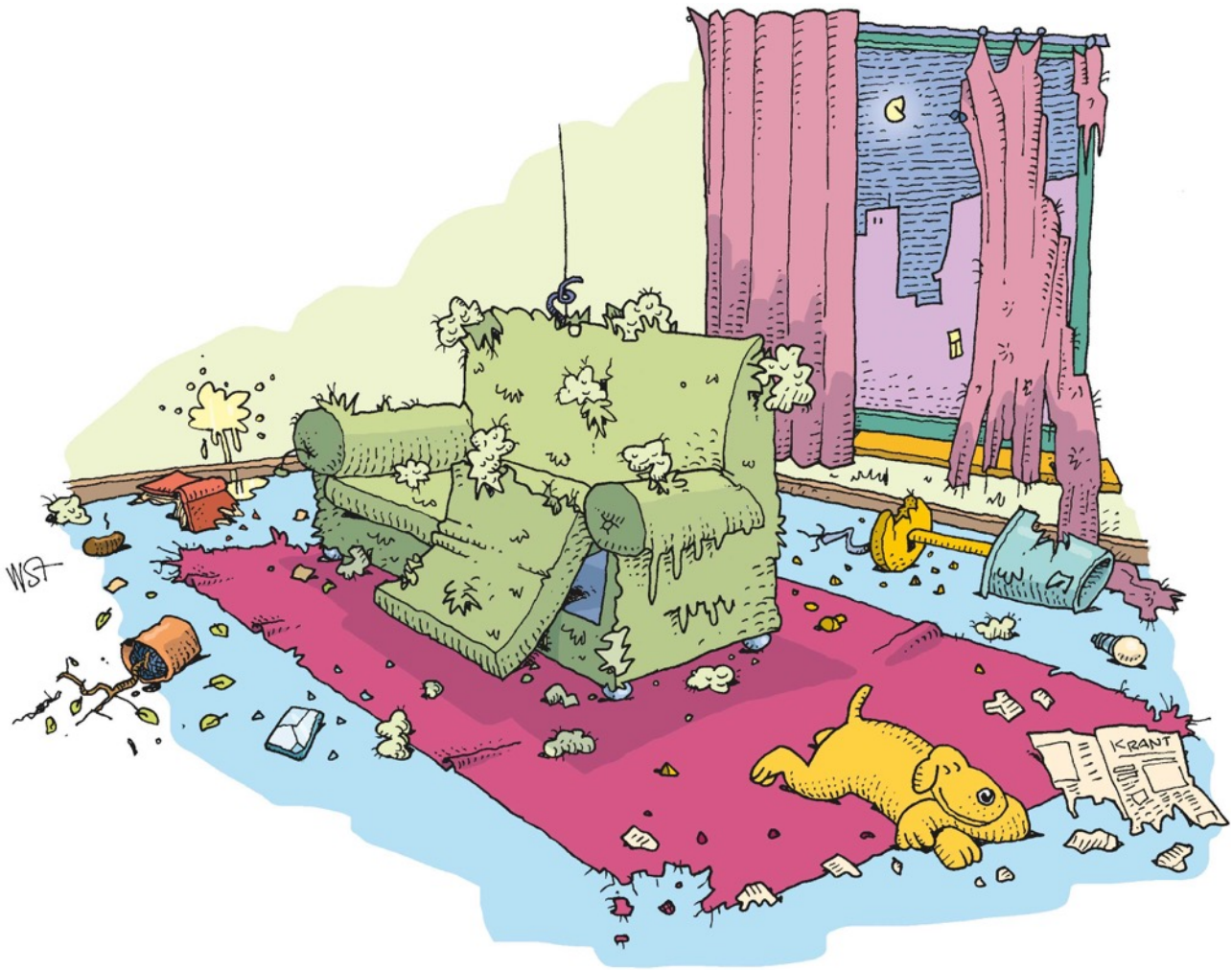
MODULE 5

GEDRAGSLEER

Module 5 Gedragsleer	Eindtermen	Geschatte lesuren
K. kent gedrag van de hond.	Leven in een roedel. Communicatie.	6 uur
K. kent de ontwikkelingsfasen van de hond.	Ontwikkeling van het gedrag. Verschillende fasen en het daarbij behorende gedrag. Belang socialisatie. Leerprincipes.	
K. kent het principe van gedragssystemen	Noodzakelijkheid van gedrag en de gevolgen ervan.	
K. kent de principes van groepsgedrag	Sociale structuur en conflictvermijding.	
K. kent de oorzaken van probleemgedrag.	Herkennen probleemgedrag. Weet hoe probleemgedrag voorkomen kan worden.	

INHOUD

INLEIDING	3
ONTWIKKELINGSFASES	5
1. NEONATALE FASE: VAN 0 - 2 WEKEN	5
2. OVERGANGSFASE: VAN 2 - 3 WEKEN	5
3. EERSTE SOCIALISATIEFASE: VAN 3 -12 WEKEN	6
A 3 - 5 WEKEN	7
B 5 - 8 WEKEN	7
C 8 - 12 WEKEN	8
4. TWEEDE SOCIALISATIE-, OF ANGSTFASE: VAN 12 WEKEN - 6 MAANDEN	8
5. PUBERTEIT: VAN 6 TOT ONGEVEER 14 MAANDEN	9
6. VOLWASSENHEID: VANAF 2 - 4 JAAR	10
7. DE OUDE DAG:	10
GEDRAG	11
INVLOEDEN VAN MOEDER OP HET GEDRAG VAN DE PUPS	11
GEDRAGSSYSTEMEN	12
DE ROEDEL ALS STRAFFE SOCIALE ORGANISATIE	14
GEDRAG ALS COMMUNICATIEMIDDEL	15
LICHAAMSTAAL	16
PROBLEEMGEDRAG	19
HOE LEERT EEN HOND?	20
ENKELE BEGRIPPEN IN DE ETHOLOGIE	24

INLEIDING

De hond is een sociaal dier. Daar bedoelen we mee dat hij (meestal) binnen een groep van andere volwassen dieren leeft. Deze groep functioneert als een duidelijk herkenbare samenleving. De hond moet daarom met anderen kunnen omgaan, moet sociaal zijn. In de vrije natuur leeft hij met andere honden. Maar onze gedomesticeerde hond leeft met een ander dier: met ons, de mens. Dat vergt van beide een aanpassing, want de communicatie van mensen en die van honden is niet dezelfde. Dat een hond en een mens toch een heel speciale band kunnen opbouwen, is eigenlijk best bijzonder.

Om goed met elkaar te kunnen samenleven is het van belang dat we begrip hebben voor het gedrag van de hond en de manier waarop hij leert.

Tot ongeveer 2003-2004 baseerden we de opvoeding van de hond op de "dominantietheorie". Kort door de bocht betekende dit: Wij mensen zijn de roedelleiders en de hond mag niet boven ons staan.

De hond mag niet als eerste eten, niet trekken aan de riem, niet met zijn kop boven ons komen, nooit winnen met spelen. Dit zouden pogingen zijn een hogere positie binnen het gezin te verkrijgen.

Gelukkig staat de wetenschap niet stil en heeft onder andere David Mech bewezen dat het “dominantiemodel” helemaal niet gebaseerd is op hoe wolven in de vrije natuur met elkaar omgaan. Er is vroeger alleen gekeken naar wolven die in gevangenschap leven en geen natuurlijke roedel hadden.

Bovendien toonde hij aan dat de eerder genoemde gedragingen geen greep naar meer macht binnen het gezin zijn, maar heel gewoon hondengedrag.

Als we over gedrag praten, kunnen we het verdelen in aangeleerd en instinctief gedrag.

Instinct	Aangeleerd
<ul style="list-style-type: none"> Erfelijk bepaald gedrag: het gedrag zit al in het dier 	<ul style="list-style-type: none"> Socialisatie
<ul style="list-style-type: none"> Het dier kan dus niet anders dan zo handelen. Denk aan tepel zoeken, melktrappelen, zuigen 	<ul style="list-style-type: none"> Habituatie (gewenning)
<ul style="list-style-type: none"> Dit gedrag volgt vaste patronen 	<ul style="list-style-type: none"> Sociaal leren
<ul style="list-style-type: none"> Zinvol voor de overleving van de pup 	<ul style="list-style-type: none"> Klassieke conditionering Operante conditionering

Honden zijn zoogdieren en staan hoog op de evolutieladder. Hondenpups horen tot de nestblijvers, dit wil zeggen dat ze tot op een bepaalde leeftijd afhankelijk blijven van de ouders. Ze worden door hun moeder gezoogd: daarom noemen we ze dan ook zoogdieren.

Daartegenover staan de nestvlinders: deze verlaten het nest vrijwel meteen na de geboorte, zoals eenden. Bij nestvlinders speelt niet alleen instinct een rol maar is er ook sprake van inprenting. Die inprenting is noodzakelijk voor hun overleving. “Als je je moeder niet volgt dan zal je sterven”.

Bij de pasgeboren pup werken alleen de reuk-, tast- en temperatuurzintuigen. Daarom is instinct noodzakelijk voor het overleven van de pups. Ze weten bijvoorbeeld instinctief dat ze de tepel moeten zoeken en dat ze moeten trappelen voor melk. Omdat pasgeboren pups hun moeder nog niet kunnen volgen ontstaat er geen inprenting zoals bij bijvoorbeeld eenden. Wel bestaat het vermoeden dat pups geur-inprenting hebben.

ONTWIKKELINGSFASES

Een hond kent in zijn leven 7 ontwikkelingsfases en elke fase vraagt om een eigen benadering.

Eerst zijn er 5 fases op weg naar de volwassenheid. Dan volgt de volwassenheid zelf als fase 6 en als 7de fase de oude dag.

Maar al voor de geboorte, dus prenataal, kan de ontwikkeling van de pup beïnvloed worden door stress. Dat geldt voor de hele dracht, maar in het bijzonder voor de laatste week van de dracht, tussen dag 57 en 63. Als de moederhond dan veel stress ervaart, kan ze dat overdragen aan haar pups. Het zoveel mogelijk voorkómen van stress (want helemaal geen stress bestaat niet) bij de teef tijdens de dracht heeft een positief effect op de ongeboren pups.

Na de geboorte starten de volgende 7 fases:

1. **Neonatale fase:** van 0 - 2 weken
2. **Overgangsfase:** van 2 - 3 weken
3. **Eerste socialisatiefase:** 3 - 12 weken
 - a - van 3 tot 5 weken
 - b - van 5 tot 8 weken
 - c - van 8 tot 12 weken
4. **Tweede socialisatie/angstfase:** van 12 weken - 6 maanden
5. **Puberteit:** 6 - ongeveer 14 maanden
6. **Volwassenheid:** vanaf 2 - 4 jaar
7. **De oude dag:** afhankelijk van het ras, vanaf 7 - 8 jaar

1. **Neonatale fase:** van 0 - 2 weken

Ook wel vegetatieve fase, of slaap- en eet fase genoemd.

In deze periode heeft de pup nauwelijks aandacht voor zijn omgeving. Hij doet weinig meer dan slapen en eten. Hij is alleen bezig met overleven. Zijn hersenen en zintuigen zijn volop in ontwikkeling. De tastzin is ontwikkeld, maar de prikkelgeleiding naar de hersenen gaat nog traag. Rust, moedermelk en contactliggen zijn in deze fase essentieel om te overleven. Inprenting, zoals dat bij nestvlieders gebeurt, gebeurt niet bij honden, maar er is wel sprake van geurinprenting. Daarom is het belangrijk om de pup in deze fase al in contact te brengen met mensen en hun geur. Dat is het eerste begin van socialiseren.

2. **Overgangsfase:** van 2 - 3 weken

De ogen en oren gaan open en de pup begint te reageren op zijn omgeving. De pups gaan kwispelen, reageren op elkaar en de eerste grommetjes zijn hoorbaar.

Prikkels van buiten komen nu meer “binnen” bij de pup, waardoor nu al de eerste leerprocessen starten. De eerste gedragspatronen, vooral in het spel met nestgenoten, worden zichtbaar.

3. **Eerste socialisatiefase:** van 3 -12 weken

Dit is de belangrijkste periode in de opvoeding van de pup. De pup leert nu de levende wezens kennen waarmee hij zijn leven gaat delen. Daarom is het belangrijk dat de pup met allerlei levende wezens in contact komt: met andere diersoorten, maar ook met allerlei soorten mensen (lange, korte, gehandicapte, gekleurde, jonge, oude mensen). Dit proces noemen we socialiseren, en dat bestaat alleen tussen levende wezens.

Op deze leeftijd gaat dat gemakkelijk, omdat de pups uit zichzelf sociaal contact zoeken. Ze zijn onbevangen en nieuwsgierig. Hun schrikreactie is relatief kort en het herstel na de schrik gaat snel. Door het contact met nestgenoten leert de pup de hondentaal, de bijtrem, het spel en andere sociale vaardigheden.

Naast de socialisatie is de **habituaatie** van heel groot belang voor opgroeiende pups. Habituaatie betekent gewenning en gebeurt met levenloze dingen en levende wezens. Habituaatie is dus iets heel anders dan de hier bovenstaande socialisatie, die alleen tussen levende wezens mogelijk is.

Tijdens habituaatie leren we de pup dat er dingen, geluiden en mensen bestaan, maar dat ze er niets mee hoeven. Om een voorbeeld te geven: kinderen op het schoolplein bestaan, maar je hoeft er verder niets mee te doen. Je kunt er dus gewoon voorbij lopen. Door tijdens habituaatie zoveel mogelijk prikkels aan te bieden (wel gedoseerd) leert de hond dat die prikkels normaal zijn en zijn er later weinig problemen te verwachten bij onverwachte nieuwe situaties. Bij voorkeur zijn de prikkels of gebeurtenissen ervaringen die horen bij het leven van de huishond. Woon je in Friesland op een boerderij en zal de hond nooit met de trein reizen, dan is het natuurlijk niet nodig om te habitueren in de trein.

Bovendien maakt de pup vooral in deze periode steeds nieuwe hersenverbindingen. Alles wat hij meemaakt kan meehelpen bij zijn verdere ontwikkeling. Als hij in aanraking komt met veel variatie in zijn omgeving, kan dat er in zijn latere leven voor zorgen dat hij zich beter kan handhaven. Denk hierbij ook aan verschillen in ondergrond: hard en zacht bijvoorbeeld, of krakend en glad. Ook warmte, kou, droog en nat zijn zaken die kunnen helpen bij de ontwikkeling, net als verschillende structuren van speelgoed en andere dingen in de omgeving van het nest.

Kortom, alles wat de pup in deze periode leert, ervaart en meemaakt, zal hij in zijn latere leven als normaal beschouwen.

De nestbinding neemt af tegen het eind van de socialisatiefase (tussen de 7 en 8 weken). Daarom is deze periode het ideale moment om de pup bij zijn nieuwe eigenaar onder te brengen.

*Onvoldoende socialisatie op mensen kan leiden tot het **kennelsyndroom**. De hond heeft te weinig (positieve) ervaringen met mensen kunnen opdoen in deze belangrijke fase in zijn leven en is dan bang voor mensen. Maar misschien is hij dat niet voor andere honden. Een hond met kennelsyndroom is soms een volledig “andere” hond in het bijzijn van honden, maar zo gauw er mensen in de buurt zijn zie je angstgedrag.*

*Bij **desocialisatie** is de pup wel blootgesteld aan prikkels in de eerste fase, maar wordt de socialisatie daarna niet meer onderhouden. Ook desocialisatie is later niet of nauwelijks om te buigen, waardoor deze pups binnen de maatschappij een moeizaam en stressvol bestaan hebben.*

Er is dus een verschil tussen desocialisatie en slechte socialisatie..

De eerste socialisatiefase, die in totaal dus duurt van week 3 tot week 12, kun je opdelen in 3 verschillende periodes:

a 3 - 5 weken

Het is nu vooral belangrijk dat de pup een beeld krijgt van zijn eigen soort. De puppy's gaan met elkaar communiceren en de eerste blaf- en gromgeluidjes zijn te horen. De eerste spelletjes worden gespeeld. Ze kennen nauwelijks angst en hebben daardoor ook geen vluchtgedrag. Ze zijn ondernemend en treden alles open tegemoet. Het zicht, het gehoor en de tastzin ontwikkelen zich in rap tempo. Daarom is het nu ook belangrijk dat hij in contact komt met andere diersoorten en daar hoort de mens bij.

De fokker speelt in deze fase een zeer grote rol om dit allemaal in goede banen te leiden. Nu worden de pups gespeend (het fenomeen “mondhoeken likken” om de volwassen hond over te halen te gaan braken, wordt zichtbaar in deze periode): ze gaan langzamerhand over op het eten van vast voedsel.

De moederhond stopt met het likken van de pups om het urineren en ontlasten te stimuleren. De pups gaan het nest verlaten om zelfstandig hun behoefte te doen. Als de pup te hard bijt wordt hij gecorrigeerd door de moederhond of door de nestgenoten. Vaak leidt dit tot stoppen van het spel en dat was niet de bedoeling. Dit leidt tot de **bijtrem**.

b 5 - 8 weken

De pup is nog steeds bij de fokker. Er moet nu een duidelijk verschil zijn tussen speel- en slaapruimte, zodat de pup kan leren om na het slapen zijn behoefte buiten het nest te doen. Als de pups in een te kleine ruimte leven, zal het zindelijk maken een stuk moeilijker worden.

De pups worden onafhankelijker. Ze drinken steeds minder bij moeder.

Het is nu tijd voor nieuwe indrukken en tijd voor de nieuwe eigenaren tegen het einde van deze fase. De pups zijn nog niet traumagevoelig en herstellen snel na schrik.

De fokker en even later de nieuwe eigenaar, kan de pup veel ervaringen laten opdoen, door ze andere honden en andere situaties te laten leren kennen. Hoewel ze nog steeds nieuwsgierig blijven en alles willen onderzoeken, worden de pups tegen het eind van deze periode toch voorzichtiger.

c 8 - 12 weken

Doordat het zenuwstelsel zich ondertussen goed ontwikkeld heeft, wordt de pup gevoeliger voor indrukken.

Het is van belang om deze periode zo goed mogelijk te benutten. De nieuwe eigenaar krijgt daarom een belangrijke taak: hij moet de pup op een **positieve** manier met zoveel mogelijk zaken kennis laten maken (socialisatie en habituatie), veel ervaringen laten opdoen en veel laten beleven. De pup zal moeten leren omgaan met de drukke, menselijke maatschappij. Met verkeer, met mensenmassa's en met maatschappelijk aanvaardbaar gedrag.

Maar pas op: het aanbieden van al die nieuwe indrukken mag niet overweldigend gedaan worden, maar met beleid. Overdosering is nooit goed!

Door als eigenaar in deze periode een voorbeeldfunctie te vervullen, leert de pup te vertrouwen op het inzicht van zijn eigenaar. Als de eigenaar in een nieuwe en misschien ook wat beangstigende situatie niet reageert en de pup steunt bij diens onzekerheid, zal de pup geneigd zijn de eigenaar te vertrouwen. Zo wordt gebouwd aan een goede baas-hond relatie, waarin eigenaar en hond elkaar blindelings kunnen vertrouwen.

4. Tweede socialisatie-, of angstfase: van 12 weken - 6 maanden

De naam van deze fase zegt het al: de pup laat langzaam de emotie angst zien. Deze ontwikkeling begint al voorzichtig rond de 5^e week. Nieuwsgierigheid en onbevangenheid nemen af en de natuurlijke neiging tot vluchten neemt toe. De pup herstelt ook minder snel na schrik.

Deze fase is kritisch: maakt de pup in deze fase iets heel vervelends mee, of schrikt hij heel erg, dan zou deze gebeurtenis zo traumatisch kunnen zijn, dat die ervaring nooit meer vervaagt. Behoed de pup in deze fase daarom voor beangstigende ervaringen en dwing hem niet in situaties die hij niet wil.

Gun de pup tijd om zelf de stap te zetten naar het "gevaar". Vindt de pup iets spannend, of is hij bang? Neem hem dan op de arm (liefst vóór hij bang is) of ga naast hem zitten. Geef hem steun en stel hem gerust.

Vroeger werd gezegd dat je een bange pup moest negeren, maar dat klopt niet. **Angst kun je niet belonen!** Als je als eigenaar voelt dat de pup weer ontspannen is en weer zelf wil gaan verkennen, zet hem dan weer op de grond. Blijft de pup bang? Neem de oorzaak van de angst weg. Als dat niet kan, vergroot dan de afstand tussen het beangstigende en de pup. Geef de pup vooral de tijd! Langzaam kan je de afstand verkleinen, zolang de pup geen angst laat zien.

Door deze methode leert de pup dat hij geen agressie hoeft in te zetten om het gevaar weg te krijgen en dat het de eigenaar is die het probleem oplost.

Ook in deze fase moet er doorgedaan worden met socialisatie en habituatie, want anders kan er alsnog desocialisatie optreden.

In het begin van deze fase gaat het gebit wisselen. Daardoor kan het gedrag tijdelijk negatief beïnvloed worden. De pup zal dan veel gaan knagen, omdat dat helpt door deze periode heen te komen. Aan de eigenaar de taak om te zorgen dat er voldoende te knagen valt, om zo te voorkomen dat de pup gaat bijten in meubilair, deurposten, traptreden, schoenen en noem maar op. Niet alleen is knagen voor de pup een prettig gevoel, maar op deze manier wordt de tastzin ook verder ontwikkeld.

Het tanden wisselen vraagt veel energie van de pup. Gedurende deze periode zal de pup dan ook minder kunnen opnemen. Soms lijkt het zelfs alsof hij wat onder de leden heeft.

5. **Puberteit:** van 6 tot ongeveer 14 maanden

De hormonen beginnen op te spelen. Veel teven worden in deze fase (of aan het eind van de voorgaande fase) voor het eerst loops. Reuen raken geïnteresseerd in de luchtjes van andere honden en ze krijgen belangstelling voor loopse teven. Bij het urineren gaan ze hun poot optillen (markeergedrag). Dit komt ook bij teven voor.

Om de puberteit goed door te komen dient de eigenaar de hond grenzen te geven. Zo voorkomt hij dat de hond gedrag gaat vertonen dat voor ons ongewenst is. Geduld, begrip en consequent leiderschap zijn nu van belang.

Leer de hond weinig of geen nieuwe dingen. Ze zijn druk bezig met volwassen worden, en zijn er met hun hoofd door de hormonen niet bij. Heb daar begrip voor. Blijf de bekende oefeningen herhalen en blijf bezig met het versterken van de band tussen hond en eigenaar.

Houd de puberreuen weg bij volwassen reuen, want door de hoge hormoonspiegel van de puberreu kunnen er conflicten ontstaan.

Lichamelijk gezien is de puber nu een slungel. Hij moet nog uitzwaven. Bij veel rassen zal het nog tot een leeftijd van ongeveer twee, en soms zelfs vier jaar duren eer de hond volledig is uitgegroeid, zowel lichamelijk als geestelijk.

6. **Volwassenheid:** vanaf 2 - 4 jaar

Hoewel het gedrag uitgekristalliseerd is, kan ook een volwassen hond nog veel leren. De honden die in hun jeugd onder goede begeleiding prima gesocialiseerd en gehabitueerd zijn, kunnen meestal makkelijker met nieuwe situaties omgaan dan honden die dit helemaal hebben moeten missen. Bij honden die een minder goede socialisatie hebben gehad, valt dit gemis nog wel enigszins om te buigen, maar helemaal wegtrainen (b)lijkt niet mogelijk.

Als de hond de puberteit achter de rug heeft is hij volwassen, maar dat wil niet zeggen dat hij “af” is. Ook nu zal er geïnvesteerd moeten worden in de hond. Stop je bijvoorbeeld met belonen van goed gedrag, dan zal hij het goede gedrag minder vaak vertonen.

Kortom: geef hem af en toe nog iets lekkers als hij iets goeds doet. Zo blijf je werken aan samen één zijn.

7. **De oude dag:**

Na verloop van jaren bereikt de hond zijn oude dag. Voor het ene ras is dat al op een leeftijd van een jaar of 7-8, maar vooral kleine rassen kunnen tot op hoge leeftijd nog actief en jeugdig zijn. Ook binnen een ras zijn individuele verschillen te zien.

De oude(re) hond krijgt misschien last van ouderdomskwaaltjes en is soms ook geestelijk niet meer zo bij de tijd als vroeger.

Lichamelijke gebreken kunnen leiden tot gedragsveranderingen. Een hond die bijvoorbeeld doof is, kan snel schrikken en daardoor gedrag vertonen dat hij normaal niet vertoont. Het zicht van de hond wordt soms minder door staar en de hond kan gedesoriënteerd raken en zich daardoor onzeker gedragen. En een hond die pijn heeft, kan ineens van zich afsnauwen, ook al is hij anders nog zo tolerant.

Om de hond zo lang mogelijk jong te houden is het belangrijk hem zowel lichamelijk als geestelijk te blijven activeren.

Zware, lichamelijke inspanningen zijn nu misschien uit den boze, maar er zijn gelukkig nog voldoende andere mogelijkheden om eigenaar en hond zo lang mogelijk optimaal van elkaar te laten genieten.

GEDRAG

Wat is gedrag?

Onder gedrag verstaan we alle bewegingen, geluiden en lichaamshoudingen van het dier, alsmede de uiterlijke veranderingen (zoals kleur, geur en geluid), die dienen om de soort in stand te houden en om te communiceren.

(G.J.M. Dols)

Gedrag is een direct gevolg van de evolutie. Een bepaald gedragspatroon bleek een sterker overlevingskans te bieden. Daarom wordt juist dat gedrag getoond.

Dieren worden met instinctgedrag geboren. Hoe lager op de evolutieladder, hoe meer het gedrag gedicteerd wordt door instinct. Dit gedrag volgt vaste patronen en is erfelijk bepaald. Het gedrag dat geen instinctgedrag is, kan aangeleerd worden.

INVLOEDEN VAN MOEDER OP HET GEDRAG VAN DE PUPS

Het gedrag van een pup wordt niet alleen gevormd door de genetica, maar ook door wat de moeder meemaakt tijdens de dracht, door de lichamelijke gesteldheid van de pup en door zijn ervaringen. Er is dus veel meer van invloed op het gedrag van de hond dan alleen training, opvoeding of de invloed van de fokker en de nieuwe eigenaar.

De kans op gedragsproblemen is een stuk hoger als de moederhond stress heeft gehad tijdens de zwangerschap. Natuurlijk bestaat er geen leven zonder stress, maar wanneer de moeder constant stress ervaart, is de kans aanzienlijk groter dat de pups gedragsproblemen ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan broedfokkers die honden onder erbarmelijke omstandigheden laten dekken en bevallen. Als moederhonden hun leven lang in donkere hokken gehouden worden waar de pups ook opgroeien, heeft dit negatieve gevolgen voor het gedrag.

Ook zwerfhonden die onder stressvolle omstandigheden leven in het buitenland, zullen pups ter wereld brengen met een verhoogd risico op probleemgedrag.

Het contact met soortgenoten in de eerste 8 weken is extreem belangrijk. Het zijn niet alleen de broers en zusjes die elkaar omgangsvormen aanleren, maar ook het contact met de moederhond speelt een cruciale rol. Pups leren in de eerste weken van elkaar en van moeder. Ze leren bijvoorbeeld dat doorbijten negatieve gevolgen heeft: het spel stopt en dat was niet de bedoeling. Hard bijten heeft een ander effect dan de bedoeling was. Ze leren zo hun bijtkracht in de hand te houden en te controleren.

Ook de communicatievaardigheden ontstaan in de periode dat ze bij hun moeder en nestgenoten zijn. Ze leren elkaar wat het effect is van bepaalde geuren, kleuren, vormen, geluiden en lichaamstaal.

Pups die de eerste 8 weken geïsoleerd opgroeien, hebben een hoge kans op angststoornissen. Een pup van 8 weken heeft dus al een behoorlijke weg achter de rug die van grote invloed kan zijn op het toekomstige gedrag.

We kunnen in de ontwikkeling van onze pups niet alles in de hand houden, maar er zijn wel zaken waar we als fokkers invloed op kunnen uitoefenen:

- Het is van belang dat er alleen gefokt wordt met stabiele ouderdieren. Angst en agressie kunnen doorgegeven worden aan het nageslacht.
- We moeten proberen de teef tijdens de dracht zoveel mogelijk buiten stressvolle situaties te houden
- In de 7- 8 weken dat de pups bij de fokker zijn zouden we ze aan zoveel mogelijk, maar gedoseerde prikkels moeten laten wennen.

GEDRAGSSYSTEMEN

Eén afzonderlijke handeling van een dier wordt een **gedragselement** genoemd. Een gedragselement is het gedrag dat we waarnemen en het beschrijft zo nauwkeurig mogelijk wat een dier doet. Denk aan iets als lopen, eten, bijten en dergelijke.

Een **gedragssysteem** is een groep gedragselementen die samen ergens voor zorgt, die aangestuurd wordt door de noodzakelijkheid van dat moment. Denk bijvoorbeeld aan het zorgen voor de pups, of het zoeken naar eten.

Sommige gedragselementen vallen in verschillende gedragssystemen. Denk bijvoorbeeld urineren: de ene keer valt dat onder het uitscheidingsgedrag, maar het kan ook territoriumgedrag zijn.

1. **Exploratiedrag**

Dit is omgevingsonderzoekend gedrag. Bijvoorbeeld kijken, snuffelen en proeven.

2. **Spelgedrag**

Bij honden komt solitair en sociaal spel voor. Denk aan spelboog, afwisselend blaffen en grommen, rollenwisselingen, overdreven bewegingen en zijwaarts gedragen oren.

3. **Voedselverwervingsgedrag**

Drinkgedrag, eetgedrag en prooivangstgedrag.

4. **Voortplantingsgedrag**

Alle gedragingen die een hond vertoont rond de dekking, geboorte en nazorg.

5. **Zelfverzorgingsgedrag**

Het gedrag dat de hond vertoont als hij zichzelf verzorgt, zoals likken, krabben, uitschudden.

6. **Slaap- en rustgedrag**

Dat wat de hond vertoont als hij gaat rusten. Rondjes draaien voor het liggen, gapen, uittrekken, slapen en rusten.

7. **Territoriumgedrag**

Het gedrag dat de hond vertoont bij het afbakenen en beschermen van zijn territorium. De mate van territoriumgedrag die een hond laat zien is afhankelijk van wat de hond als "eigen" ziet. Markeren en blaffen.

8. **Uitscheidingsgedrag**

Urineren, defeceren, markeren en braken.

9. **Angstgedrag**

Angst is een sterke emotie, omdat angst de overlevingskans vergroot. Angst ontstaat als er gevaar is of dreigt.

Vluchten, wijken, legen van anaalklieren en blaas, verstijven, naar achter trekken van de mondhoeken, hoge grom en steun zoeken.

10. **Agressief gedrag**

Dit gedrag wordt ingezet om iets te bereiken. Denk hierbij aan: iemand op afstand houden om je speeltje te willen behouden.

Verstarren, bijten, uitvallen, grommen, lip-optrekken en fixeren.

11. **Dominant gedrag**

Gedrag dat de hond laat zien met als doel het krijgen of het houden van een bepaalde bron die voor hem belangrijk is. Dat kan een bot zijn, maar ook het plekje in huis waar de zon binnenkomt.

Dit gedrag is altijd ZONDER een ander te verwonden; als er gewonden vallen heet het gedrag agressie en geen dominantie. Onder dominante gedragingen vallen een hoge houding aannemen, blokkeren, bestijgen, bovenstaan en poot op kop of schoft leggen.

De dominante hond bestaat niet! Dominantie is gedrag en elke hond kan uit alle systemen gedragingen laten zien.

12. **Submissief gedrag**

Oftewel onderdanig gedrag. Dit is een vorm van het erkennen van dominantie.

Overdreven kwispelen, pootje geven, de mondhoeken van de andere hond likken, onder de kop van de ander door lopen en op de rug gaan liggen.

DE ROEDEL ALS STRAFFE SOCIALE ORGANISATIE

Zoals in het begin al beschreven, is de oude dominantietheorie gebaseerd op onderzoek door de zoöloog Schenkel. Dit onderzoek werd gedaan bij wolven in gevangenschap. Deze wolven waren geen familie van elkaar. Ze leefden in een dierentuin en er was voedselschaarste. Dat alles had tot gevolg dat er veel agressie binnen die samengestelde roedel heerste. Helaas werd dit heel lang als normaal gedrag voor wolven en honden gezien.

David Mech heeft eind vorige eeuw nieuw onderzoek gedaan, maar nu bij wolven in de vrije natuur. Hij leefde op verschillende plaatsen in Canada en de Verenigde Staten jarenlang tussen wilde wolven. Daar kwam een totaal ander beeld naar voren: er is helemaal geen alfa die alles bepaalt! Wolven leven net als wij in een gezinsstructuur. Ze gebruiken elkaars capaciteiten en ze zijn op elkaar aangewezen. Zoals bij ons de ouders de kinderen opvoeden, zo gaat dat ook bij wolven. Net als in een gezin bestaat er wel een hiërarchische structuur, maar de rollen zijn niet constant. Een correctie vindt plaats door een grom, een knauw, of door mimiek. In geen enkele studie werd pijn als correctiemiddel beschreven.

Dat de hond simpelweg afstamt van wolven is inmiddels ook achterhaald. We weten nu dat 10.000 jaar geleden een afsplitsing is ontstaan tussen de in het wild levende wolven en wolven die dicht bij de mens zijn gaan leven. Hierdoor veranderde hun gedrag, maar ook hun genetische samenstelling. Om dicht bij de mens te kunnen leven moet je minder angstig zijn voor mensen dan wanneer je in de vrije natuur leeft.

Om naar natuurlijk gedrag te gaan kijken moeten we dus kijken naar de honden die in het wild leven, de zogenaamde “village dogs”. Deze honden zijn tolerant naar elkaar. Ze vinden elkaar waar eten is en gaan daarna weer hun eigen weg.

Honden kunnen sociale contacten met mensen aangaan. Wolven zijn daar niet of nauwelijks toe in staat. De wolf is dus eerder een soort van verre oom van onze hond dan een voorvader.

Binnen het gezin hoort de hond er gewoon bij. Honden hebben niet de constante drang de baas te zijn. Ze willen sociaal contact, ze willen eten en drinken, structuur, beweging, mentale uitdaging en veiligheid. Door onze hond deze basisbehoeften te geven, nemen wij de leiding: we bouwen aan een “mens-hond” relatie. Wij weren het gevaar af voor de hond, zodat de hond zelf geen agressie hoeft in te zetten. Dat geeft vertrouwen en dat helpt bij het vergroten van de band tussen mens en hond.

We maken duidelijke huisregels die altijd gelden. Deze regels leer je aan door het goede gedrag te belonen. Het ongewenst gedrag moeten we juist (als dat mogelijk is) negeren, of, als dat niet kan, moeten we het ombuigen naar gewenst gedrag. Dit geeft de hond structuur.

Het begrenzen (voorkómen) is en blijft noodzakelijk. Hierdoor houden we de hond uit gevaarlijke situaties. Denk hierbij aan het gebruik van een bench: die voorkomt dat de hond de elektriciteitskabels doorbijt als wij even niet kijken. Of een riem, zodat de hond niet zomaar de weg over kan steken. We leven immers in een drukke, sociale maatschappij. Door goed aangeleerd sociaal gedrag voorkom je conflicten, het is dus essentieel om te investeren in een goede mens-hond en hond-hondrelatie.

Betekent dit dat de hond dan nooit meer conflicten zal hebben? Nee, dat zeker niet.

Het “Resource Holding Potential” model van Parker (1974) geeft duidelijk aan dat de hond keuzes maakt. Resource kan van alles zijn wat voor de hond belangrijk is.

Hij maakt een inschatting hoe groot de kans is dat hij een resource kan houden, of van een ander kan winnen. Hij maakt de keuze om agressie in te zetten of niet. Is het voor hem belangrijk genoeg, dan zal de hond agressie inzetten. Is het niet belangrijk genoeg, dan doet hij dat niet.

Deze afweging maakt de hond heel snel en op basis van leerervaringen. Hier ligt dus een belangrijke taak voor de eigenaar van de hond. Die moet ervoor zorgen dat ervaringen die de hond van jong tot oud meemaakt juist zijn. Die moet het ongewenst gedrag voorkomen of onderbreken, ZONDER angst of agressie op te wekken. Gewenst gedrag moet aangeleerd worden in korte sessies. Het goede gedrag moet beloond worden en de eigenaar moet vooral consequent zijn: wat nu niet mag, mag morgen ook niet.

GEDRAG ALS COMMUNICATIEMIDDEL

Honden communiceren en laten hun gemoedstoestand zien door lichaamshoudingen aan te nemen. Om deze lichaamshoudingen te kunnen interpreteren moeten we er heel goed naar kijken: dat doen honden onderling ook. Ze kijken hoe de ander de staart en de oren draagt, hoe hun romp, kop en poten staan.

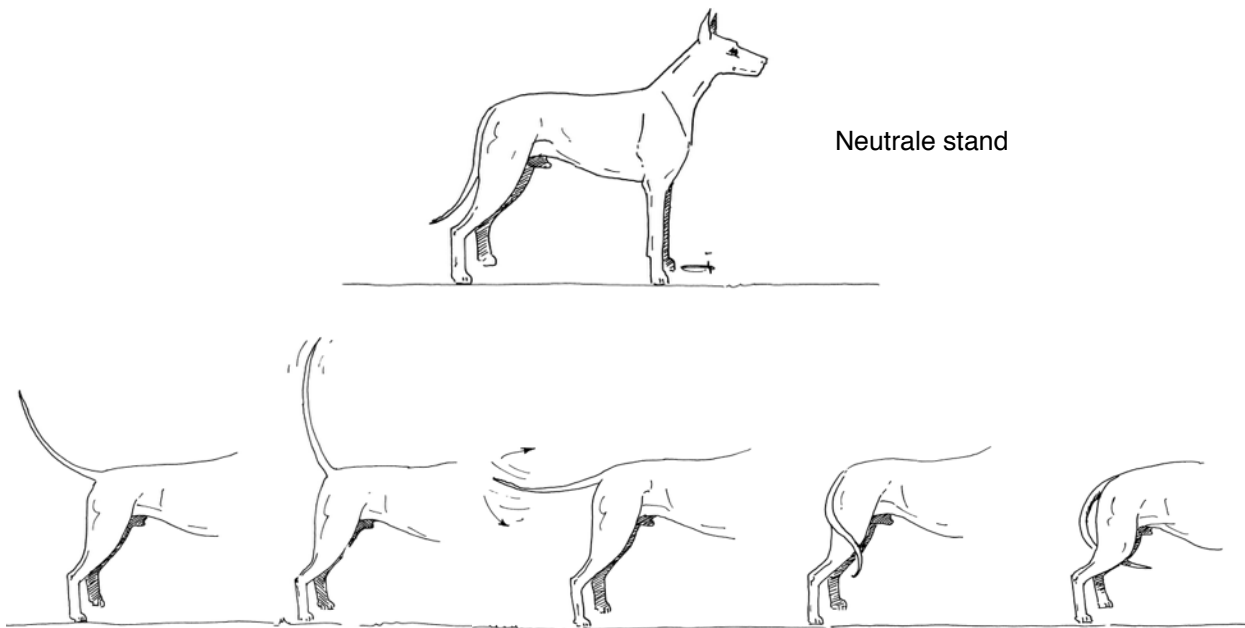
Tussen honden onderling kan miscommunicatie ontstaan door verschillende variëteiten. Een Staffordshire Bullterriër bijvoorbeeld is makkelijker te lezen voor een andere hond dan een Lhasa Apso. Door het vele haar van de Lhasa Apso blijft veel van de lichaamstaal verborgen. Daarom is het van belang dat een hond in zijn puppytijd kennis maakt met verschillende variëteiten en zo ook deze honden leert “lezen”.

Verschillende lichaamshoudingen hebben verschillende betekenissen. Hierbij moet je wel uitgaan van een neutrale stand van de hond, want die is bij elke hond anders. Verschillende rassen hebben verschillende types bouw, oren en staartdrachten.

LICHAAMSTAAL

1. Hoe draagt hij zijn staart?

- Een staart die hoger gedragen wordt dan de neutrale houding geeft aan dat de hond zeker van zichzelf is. Een staart die lager gedragen wordt dan de neutrale houding betekent daarentegen dat de hond onzeker is.

2. Hoe staan de oren?

- Staan de oren meer naar voren dan neutraal, dan betekent dit zelfverzekerd, staan ze meer naar achteren dan de neutrale stand dan is er meer onzekerheid.

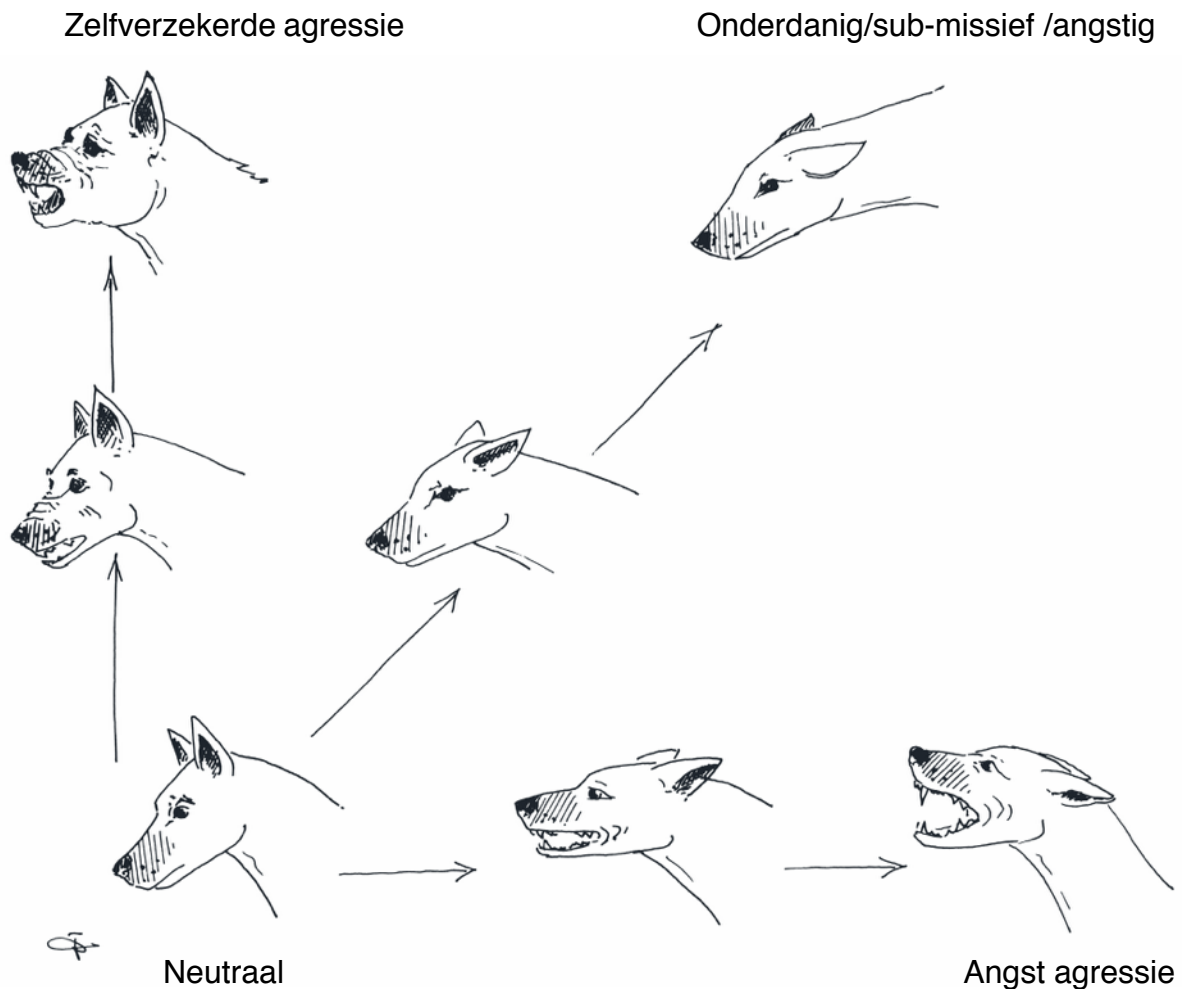
3. Hoe staan de poten?

- Stijf of ontspannen? Hoe rechter, hoe zelfverzekerder, hoe meer gebogen, hoe onzekerder.

4. Wat doet de hond met de mondhoeken en tanden?

- Als de mondhoek naar voren getrokken is en alleen de voorste tanden zichtbaar zijn, geeft de hond duidelijk aan dat hij zich niet laat overbluffen. Hij is tot aanvallen bereid. Vaak zie je dan ook rimpeling op de voorsnuit en de ogen worden kleiner.

Is bijna het gehele gebit zichtbaar omdat de mondhoeken ver naar achteren getrokken zijn, dan geeft de hond aan dat hij de gehele situatie beangstigend vindt.

5. Wat doet de hond met zijn ogen?

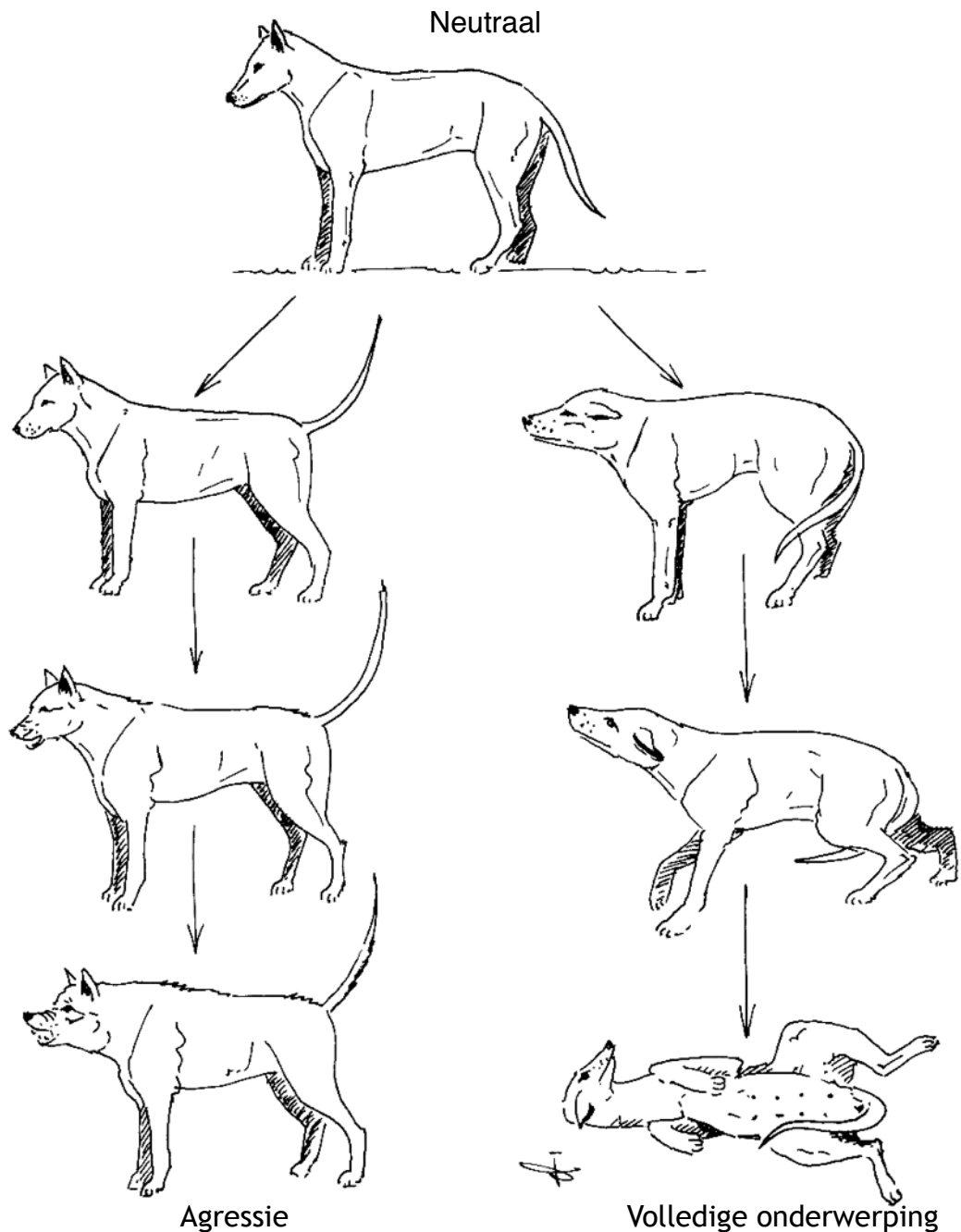
- Kijkt de hond in de ogen van de ander zonder te verblikken of verblozen, dan geeft hij aan "ik ben zelfverzekerd".
- Doet hij dat met een zekere dwang (het **fixeren**), dan is hij uit op een confrontatie.
- Kijkt hij weg van de ander, dan geeft hij hiermee duidelijk aan niet op een confrontatie uit te zijn.

Het fixeren of "eyen" van de Border collie kan bij veel andere rassen tot conflicten leiden. Dat gedrag is noodzakelijk voor het schapen drijven, maar kan door een ander ras makkelijk als confrontatie uitgelegd worden.

Vaak zien we dat een eigenaar de hond afstraft terwijl hij hem daarbij diep in de ogen staart. Ook kinderen maken vaak direct oogcontact met een hond. Voor mensen is dit normaal gedrag, maar voor honden is het zeer confronterend. Het kan voor ons ongewenst gedrag van de hond tot gevolg hebben. Als je weet wat fixeren voor de hond betekent, is zijn -voor ons ongewenste- reactie eigenlijk gewoon hondengedrag, of wij mensen dat nou leuk vinden of niet. Het is dus geen goed idee om als eigenaar een hond bewust te fixeren.

6. Hoe staat de hond erbij?

- Laat hij een **hoge** houding zien waarbij hij zich zo groot mogelijk maakt, dan laat hij duidelijk merken dat hij zelfverzekerd is.
- Maar laat hij een **lage** houding zien, dan geeft de hond juist aan dat hij geen confrontatie wil en/of angstig is. Als de hond zich te bedreigd voelt, kan er wel degelijk agressie volgen.

- Een aparte lichaamshouding is de **spelboog**, waarbij de hond aangeeft dat hij wil spelen. Hierbij staat de voorkant van de hond laag en de achterkant hoog.

7. Hoe ziet de vacht eruit?

- Wanneer de hond zijn haren overeind zet, is er sprake van stress in het lichaam. Dit gebeurt niet onder invloed van de wil. Het is een autonome respons, wat betekent dat hij er geen invloed op heeft. We noemen dat **borstelen**. Dit kan gebeuren bij spel, agressie of onverwachte situaties.

Meestal geldt dat wanneer er sprake is van agressie, "alles" naar voren wordt getrokken: de oren, de mondhoeken, de staart flink omhoog, de haren (borstelen m.n. op de hals en vlak voor de staartaanzet). Bij onderwerping/submissie wordt juist "alles" naar achteren gedragen: de oren plat naar achteren, mondhoeken ver naar achteren (volledig gebit zichtbaar), de staart naar beneden.

LET OP: agressie kan in alle houdingen plaatsvinden.

8. Hoe klinkt hij?

- De hond kan ook communiceren met **geluid**.
Harde blaf= agressie
Hoge blaf = angst of opwindings?
Hoog piepen = angst of pijn

9. Wat laat hij ruiken?

- **Geur** is ook een belangrijk communicatiemiddel.
Geuren worden afgegeven door de anaalklieren, urine en ontlasting.

PROBLEEMGEDRAG

Gedragsuitingen kunnen ontaarden in gedrag dat we als afwijkend of maatschappelijk onaanvaardbaar bestempelen.

Oorzaken van afwijkend gedrag kunnen zijn:

1. De hond kent onvoldoende begrenzing.
2. De pup is in het nest bij de fokker onvoldoende gesocialiseerd.
3. Er is sprake van onvoldoende wederzijds vertrouwen tussen mens en hond en/of tussen de hond met soortgenoten.
4. Er is sprake van traumatische ervaringen.
Een hond die ooit klem gezeten heeft tussen een dichtslaande deur, kan zijn leven lang angst houden voor deuren. Soms is het niet duidelijk aan te geven waar en hoe de ervaring opgedaan is, maar het is voor de hond wel traumatisch geweest.
5. Een lichamelijke oorzaak. Een hond die ziek is of pijn heeft, zal anders reageren dan we normaal van hem gewend zijn. Daarom is het altijd verstandig om, zodra een hond zich anders dan anders gedraagt, na te gaan of er misschien een lichamelijke reden is.
6. Een mogelijke erfelijke component. Dit kan afhankelijk zijn van het ras, met het bijhorende oorspronkelijke gebruiksdoel.

Er is sprake van probleemgedrag als het gedrag – of onderdelen daarvan – als problematisch wordt ervaren door de omgeving of de eigenaar zelf. Probleemgedrag is dus heel subjectief.

De meeste problemen hebben te maken met agressie en nog veel vaker is er sprake van angst-agressie ten gevolge van het overschrijden van de vluchtkritieke grens. Daarmee bedoelen we dat de hond in een voor hem bedreigende situatie komt en dan uitvalt, omdat hij geen kans (meer) ziet om te vluchten. De enige manier die hij ziet om uit de situatie te komen is agressie inzetten. Dit is één van de oorzaken dat honden die aangelijnd zijn veel eerder geneigd zijn tot vechten dan loslopende honden. Een loslopende hond kan zich bij dreiging immers altijd nog uit de voeten maken. Door de riem wordt de keuze om te vluchten weggehaald, waardoor de hond eerder geneigd kan zijn om agressie in te zetten.

Ook onzindelijkheid, niet alleen thuis kunnen zijn en ongehoorzaamheid kunnen als problematisch ervaren worden. Onzindelijkheid kan een medisch probleem zijn, maar niet alleen thuis kunnen zijn is vaak verkeerd aangeleerd. Een hond is een groepsdier en wil dan ook niet graag alleen gelaten worden. Om hem alleen te kunnen laten is training nodig.

De aanpak van probleemgedrag zal van probleem tot probleem en van hond tot hond verschillen. Soms moet er hulp van buitenaf ingeroepen worden en wordt er een gedragsdeskundige ingeschakeld.

Absolute voorwaarde is altijd dat eerst onderzocht wordt waardoor het probleemgedrag veroorzaakt wordt. Pas dan kan er aan een oplossing gewerkt worden.

Bij alles geldt dat de hond een **opportunist in optima forma** is: hij zal dát gedrag herhalen, dat hem voordeel oplevert. Daarom zijn honden juist zo goed te trainen.

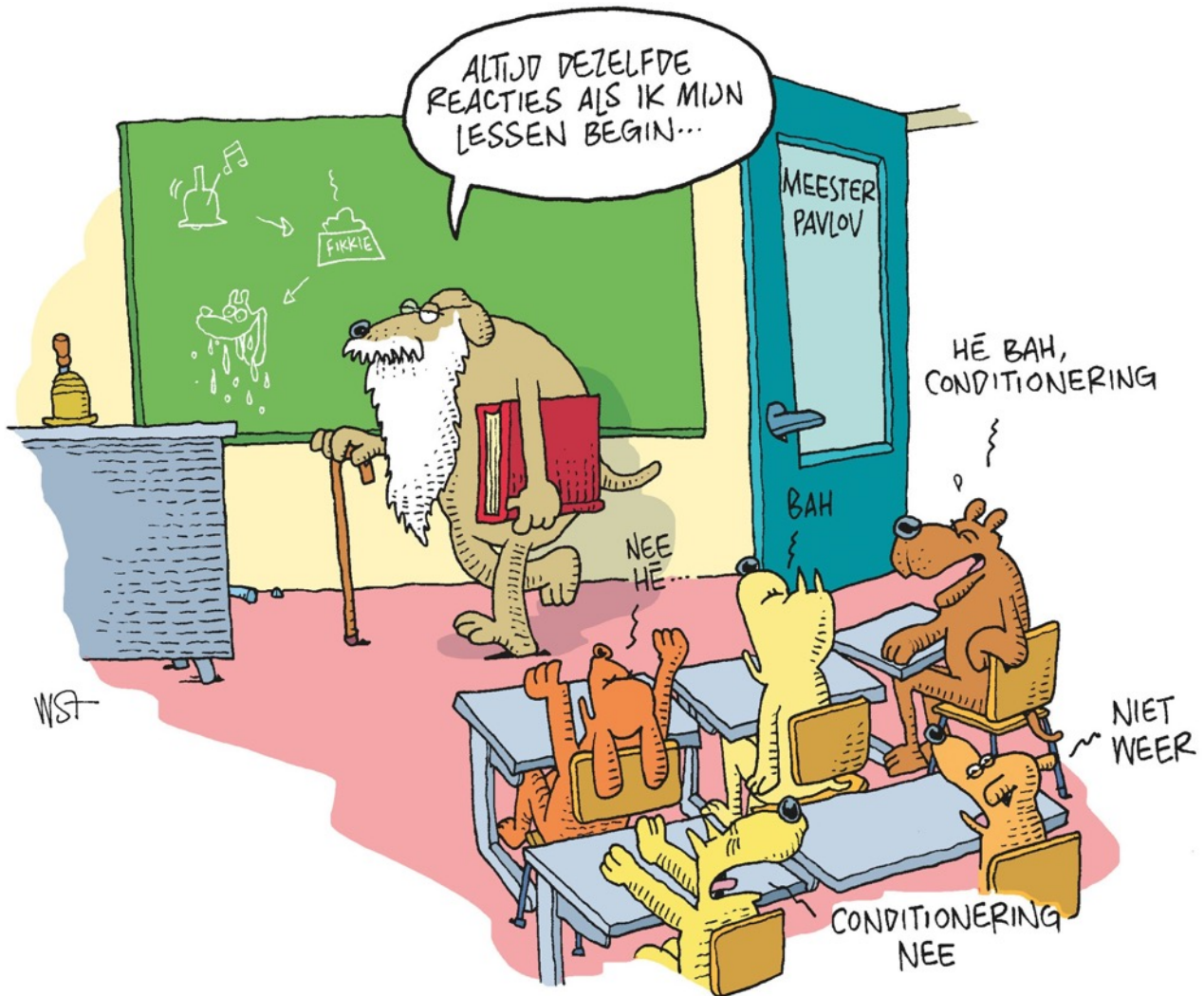
HOE LEERT EEN HOND?

Om te kunnen opvoeden en zo het gedrag te kunnen beïnvloeden, is het van belang te weten **hoe** honden leren. Pas als we dit goed begrijpen kunnen we gedrag sturen. De opvatting dat de eigenaar de alfa is en de hond dus simpelweg lager in rang staat is allang achterhaald (zie inleiding van dit hoofdstuk). Een hond is een opportunist en doet alleen iets als hem dat wat oplevert of voor hem zinvol is.

Een hond leert door ervaring. Om daar gebruik van te kunnen maken moet je dus weten wat je hond motiveert. Dat kan aandacht zijn, of voer, maar ook het laten stoppen van iets dat hij vervelend vindt. Denk bij het laatste aan de hond helpen te gaan zitten door op de achterhand te duwen. De hond gaat zitten, de drukkende hand verdwijnt. Je hebt de hond dan wel leren zitten, maar zit hij nu omdat hij dat wil, of omdat er dan iets onprettigs is verdwenen?

Het uiteindelijke gedrag van de hond is een leerproces. Door het toedienen van prikkels reageert hij en dat wordt door hem opgeslagen.

De Russische onderzoeker Pavlov deed wat testen met honden. Hij liet een bel klinken, en gaf daarna de hond voer. Na een tijdje begon de hond al te kwijlen als hij alleen maar de bel hoorde. De hond legde de link tussen het horen van de metronoom en het krijgen van eten. Dit heet het leren via associaties, ook wel **klassieke conditionering** of “passief leren” genoemd. De hond leert dat er een bepaalde situatie volgt op een bepaalde prikkel.

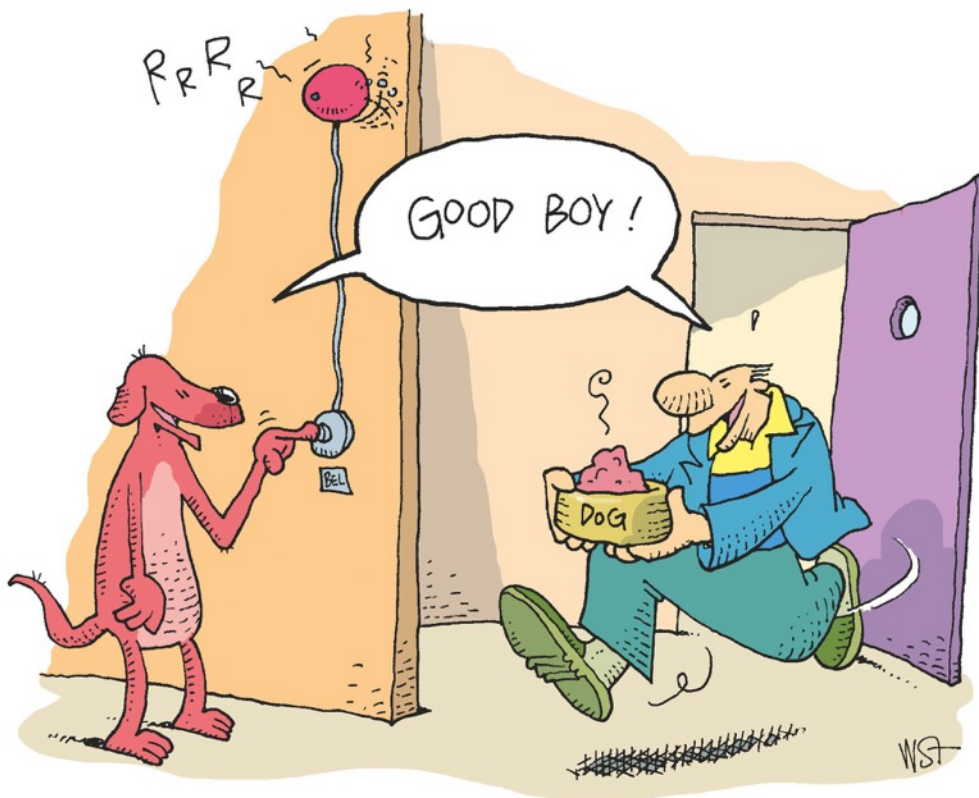
Wij gebruiken deze klassieke conditionering met de clickertraining. De eerste keer dat een hond een clicker hoort heeft hij geen idee wat het betekent. Als je na de click steeds een voertje geeft, krijgt de click na een tijdje een betekenis, namelijk: click = voer. Wanneer de hond die associatie met de clicker eenmaal is aangeleerd, kun je hem gebruiken bij operante conditionering als bekrachtiger: daar komen we dadelijk op terug.

De hond leert ook **zelf** via klassieke conditionering. Hierbij bestaat het risico dat de hond kan gaan **generaliseren**, oftewel denkt dat wat één keer gebeurt, vast wel altijd zal gaan gebeuren. Bijvoorbeeld: de hond is met oud en nieuw heel erg geschrokken van vuurwerk. Daarna kan hij geen onderscheid maken tussen het knallen van vuurwerk en onweer. Gevolg is dat hij voor allebei bang is.

Dat hoeft niet altijd zo te werken, want gelukkig kunnen honden ook **discrimineren**, oftewel onderscheid maken. Ze zijn dan niet bang voor het knallen van onweer, maar wel voor vuurwerk.

Een hond leert natuurlijk ook dingen die voor hem positief zijn. Denk hierbij aan bedelen: de hond gaat bij je zitten en jij geeft hem wat van je bord. Al na één keer heeft de hond hierdoor geleerd dat bedelen iets oplevert, namelijk eten. Wil je bedelen afleren of beter, niet aanleren? Dan moet je hem dus NOOIT maar dan ook NOOIT iets geven van jouw bord.

Een andere manier van leren is **operante conditionering**, oftewel “actief leren”. De onderzoeker Skinner heeft deze manier van leren ontdekt. Hij maakte de zogenaamde Skinnerbox en zette daar een dier in (meestal een rat). Als dat dier dan, eerst per ongeluk, op een knopje drukte, kreeg hij eten. Na een tijdje snapte het dier dat hij door het drukken op het knopje eten kreeg en ging dat natuurlijk herhalen.

Het principe hiervan is: *'gedrag hangt af van de gevolgen die dat gedrag heeft voor de hond'*. Oftewel: de hond legt verband tussen zijn eigen gedrag en wat het gevolg hiervan is. Het gedrag is hierbij niet aangeleerd, maar ontstaan.

Als we bepaald gedrag belonen, zal de hond dat gedrag vaker laten zien. Negeren we dat gedrag, dan zal het gedrag afnemen. Hierbij kun je denken aan het volgende: je bent aan het wandelen. De hond kijkt naar je, je geeft hem een voertje. Hij kijkt weer, en hij krijgt weer een voertje. Hierdoor zal de hond je vaker gaan aankijken en in de gaten gaan houden. Ga je dit kijkgedrag niet meer belonen, dan zal hij minder vaak en uiteindelijk niet meer naar je kijken.

Bij operante conditionering maak je gebruik van positieve en negatieve bekrachtigers en van positieve en negatieve correcties. Als iets het gedrag laat toenemen noemen we het een bekrachtiger. Als iets het gedrag laat afnemen, noemen we het een correctie. Je moet hierbij denken als hond en niet als mens. Een hond kan iets dat als een bekrachtiging (beloning) bedoeld is, misschien helemaal niet zo beschouwen en omgekeerd. Zo kan mopperen op de hond als bekrachtiger werken, omdat de hond het als aandacht ziet. Of je een negatieve of positieve bekrachtiger of correctie hebt toegepast, is dus afhankelijk van het gedrag dat de hond laat zien.

Dus:

- Met positief bedoelen we dat er een prikkel is toegevoegd
- Met negatief bedoelen we dat we de prikkel hebben weggehaald
- Een bekrachtiger noemen we iets dat het gedrag laat toenemen
- Een correctie noemen we iets dat het gedrag laat afnemen

	Bekrachtiging Gedrag neemt <u>toe</u>	Correctie Gedrag neemt <u>af</u>
Positief Prikkel toedienen	Aangename prikkel (voer, aandacht enz.)	Onaangename prikkel (tik, hard geluid)
Negatief Prikkel weghalen/vermijden	Onaangename prikkel (Angstige situatie)	Aangename prikkel (aandacht, speeltje, voer)

Om te achterhalen welke manier van leren heeft plaatsgevonden, moet je jezelf 3 dingen afvragen:

- Over welk gedrag hebben we het?
- Is dat gedrag toe- of afgenomen? (dus: was het een bekrachtiging of een correctie?)
- Heb je iets toegevoegd of weggenomen? (dus: was het positief of negatief)

Voorbeelden:

Positieve bekrachtiging: De hond springt tegen je op. Van schrik laat jij jouw ijsje uit je handen vallen en de hond eet dat meteen op. Hij gaat vaker springen.

Positieve correctie: De hond blaft achter het raam naar een voorbijganger. Net op dat moment laat jij een pan uit je handen vallen, waar de hond van schrikt. De hond blaft nooit meer naar een voorbijganger.

Negatieve bekrachtiging: De hond blaft achter het raam naar een voorbijganger. De voorbijganger gaat weg. De hond gaat naar alle voorbijgangers blaffen.

Negatieve correctie: De pup bijt tijdens het spelen in jouw hand. Je stopt het spel en ruimt het speeltje op. De hond is de volgende keer voorzigtiger.

ENKELE BEGRIPPEN IN DE ETHOLOGIE

Binnen de ethologie (gedragwetenschap/gedragsleer) is er een aantal belangrijke begrippen:

Antropomorfisme:

Vermenselijken van diergedrag. Het vertalen van dierengedrag naar menselijke emoties.

Ganging-up:

Gevecht in groepsverband. Honden in een groep kunnen zich anders gaan gedragen en zich gezamenlijk richten op één slachtoffer. Die groep kan de eigen roedel zijn, maar ook een tijdelijke roedel, zoals bij uitlaatservices of tijdens wandelingen van een rasvereniging, kennel of kynologenclub. Dit kan desastreus uitpakken en kan “zomaar” ontstaan.

Habituatie:

Gewenning. Door langdurig en vaker aan een bepaalde prikkel blootgesteld te worden/zijn, reageert de honden steeds minder op deze prikkel. De hond is er aan gewend. Het wordt in de ethologie gezien als de eenvoudigste vorm van leren. Een bekend voorbeeld van leren of liever afleren van een bepaald gedrag, is de vuurwerktraining. Daarbij krijgt de hond geleidelijk steeds meer en hardere vuurwerkgeluiden te horen, net zo lang tot de hond er niet meer op reageert.

Overstaan:

De hond staat over de andere hond. Dit kan letterlijk zijn, maar hij kan ook alleen zijn kop of poot in de nek of op de schoft van de andere hond leggen.

Over de snuit bijten:

De hond doet zijn geopende bek over de snuit van de andere hond.

Spelhouding/ -boog:

De hond zakt door de voorpoten, doet zijn achterste omhoog en kwispelt met de staart. Hij nodigt zo een andere hond uit om samen te spelen.

Spel heeft een sociale functie: honden leren de gevolgen van hun gedrag. Ze tasten hiermee de krachten van hun tegenstander af en trainen hun spieren en uithoudingsvermogen.

Overspronggedrag:

Het is een vorm van conflictgedrag waarbij de hond naar een ander gedragssysteem switcht.

Stel dat hij moet kiezen of hij op een commando van de baas zal reageren of niet. Dit kan voor hem een conflict vormen. Want er kan bijvoorbeeld net een loopse teef aankomen en dan is het maar net welke prikkel het sterkst is voor de hond. Als hij hierdoor in tweestrijd komt, kan hij overspronggedrag vertonen, zoals: zich uitschudden, urineren, krabben, gapen enz.

Ambivalent gedrag:

Letterlijk: tweeledig gedrag. Ambivalent gedrag kan afwisselend of gelijktijdig vertoond worden. De hond heeft een intern conflict en weet niet hoe hij zich moet gedragen. Hij toont dan twee soorten gedrag die vaak haaks op elkaar staan. Zo kan een hond met de staart omhoog staan maar ondertussen doet hij zijn oren naar achteren/beneden. Met andere woorden: hij geeft twee verschillende lichaamstaalsignalen af.

Klassieke conditionering:

Hierbij leert de hond dat er een bepaalde situatie volgt op een bepaalde prikkel. Passief leren.

Operante conditionering:

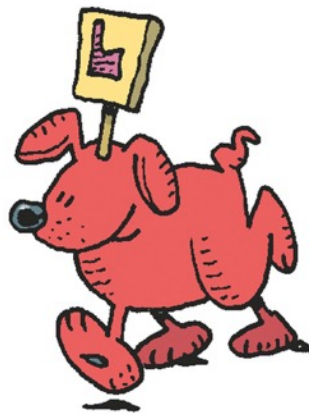
Het door de hond aanwinnen van gedrag, door de gevolgen die dat gedrag voor de hond heeft. Actief leren.

Discriminatie:

De hond maakt onderscheid tussen prikkels (bv onweer en vuurwerk)

(Key) resources:

Dingen die voor de hond van belang zijn. Denk aan eten, water, eigen plek, speeltje, enz.

Colofon

Angela den Boer

Carla Dusseldorp

Marjoleine Rosendaal

Cartoons - Wim Stevenhagen

Illustraties - Jan Coppens